

Van Jordanees tot Yup

Van Jordanees tot Yup

ANNA LASCARIS

Eerste en tweede druk (e-book) 2017

Copyright @ 2017 Anna Lascaris

Omslagillustratie Canstockphoto

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Voor overname kunt u zich wenden tot:

Anna Lascaris. anna70lascaris@gmail.com

ISBN 9789402168211

www.bravenewbooks.nl

1

1952

Opgewonden kwam ik het trapportaal uit en liep naar Sonja van Doren en Beppie de Bruin toe. Ze stonden zich te warmen in het voorjaarszonnetje op het pleintje tegenover het huis waar ik woonde. Zij waren mijn allerbeste vriendinnen en vandaag zouden we de hele dag bij elkaar zijn omdat ik jarig was en ze bij me mochten eten. Ik was acht jaar geworden en vanwege dat feit was ik helemaal in het nieuw gestoken. Mijn tante Emmie had voor mij een hele mooie jurk gemaakt met een bijpassend jasje. Omdat het in maart nogal koud kon zijn, was de jurk van een soort wollige stof gemaakt, maar had wel de frisse gele kleur van de lente. Het jasje was chocoladebruin. Ik had er nieuwe witte kniekousen en witte lakschoentjes bij gekregen. Op mijn hoofd prijkte een grote gele strik. Prachtig vond ik het.

We liepen de Slootstraat uit langs de afgebrokkelde schutting waar voor de oorlog huizen hadden gestaan en waar we nu opklommen. Er hing altijd een muffe lucht als je voorbij die schutting kwam omdat iedereen zijn troep daar achter gooide, maar ik vond dat niet onaangenaam. De lucht, de stoffige straat met hondenpoep, en de vrouwen die overal met elkaar stonden te praten in hun gebloemde schorten, was mijn thuis. Hiertussen voelde ik me veilig.

Annemarie en Bea, twee meisjes uit mijn klas, kwamen in de Madelievenstraat naar me toe en liepen slijmend om me heen. Ze wilden dat ik hen zou uitkiezen om met mij mee te gaan als ik de juffrouwen en de meesters van de andere klassen iets lekkers ging brengen. Maar Sonja en Beppie

gingen natuurlijk met me mee want die zaten ook in mijn klas en dat waren mijn beste vriendinnen.

'Wat lopen jullie toch steeds achter Annie aan!' riep Beppie tegen de twee meisjes. 'Ze neemt jullie toch niet mee met uitdelen!'

'Hoe weet jij dat nou, trut!' schoot Annemarie tegen haar uit. Zij was een stuk kleiner dan Bea, maar ze had wel de grootste mond.

'Omdat ze mij en Sonja meeneemt, kuttekop!' Beppie keek haar uitdagend aan. 'Vraag 't maar aan d'r dan zal je het zelf wel horen!'

Annemarie vroeg me niks en ik zei niks. Ze droop af en ik genoot van mijn vooraanstaande positie.

We liepen de Anjelierstraat in. Stientje, een meisje van dertien jaar, kwam naar me toe en nam me bewonderend op. Wijzend naar de strik in mijn haar zei ze: 'Wat zie jij er mooi uit, jarige job.'

Ik voelde me zeer gevlaid door haar woorden. Stientje was al een groot meisje dat stiekem met jongens omging. Ze liep al op hoge hakken en droeg strakke rokjes met zo'n waaierplooi van achteren. Maar het mooiste aan haar vond ik die dikke bos haar dat bijna tot op haar kont hing.

Blij liep ik tussen mijn vriendinnen verder naar school. De zak met snoep hield ik als een schat tegen me aangedrukt.

De Rozenschool in de Karthuizerstraat waar ik op zat vond ik heel fijn. Vooral omdat we in de Noorderspeeltuin, die recht tegenover onze school lag, ons speelkwartiertje hadden. En als het mooi weer was, kregen we er ook gymles; dan speelden we honkbal of trefbal.

In het bioscoopje dat bij de speeltuin hoorde, kon je op zondagmiddag voor vijftien cent naar spannende cowboy of Tarzan films kijken. De houten banken zaten altijd vol met kinderen en de omwonenden konden ons gestamp en geschreeuw horen als de 'goeie' achter de 'kwaaië' aanzaten.

We kwamen bij onze school aan en liepen de twee trappen op naar onze klas. We hingen onze jassen aan de kapstok op de gang en gingen de klas binnen.

Ik nam plaats in mijn bank die ik deelde met Dientje. Zij was een lief en rustig meisje dat de juf voor mij geschikter vond dan Sonja of Beppie. Als we naast elkaar zaten kwam er niet veel van leren. Daarom had ze mij, Beppie en Sonja zo ver mogelijk uit elkaar gezet.

De juf feliciteerde me toen ik binnenkwam, maar de manier waarop ze dat deed vond ik niet leuk. Ze lachte helemaal niet naar me. Het leek wel of ze boos op me was. Ik voelde me erg teleurgesteld door haar koele houding.

Op de sommen die we moesten maken kon ik me niet concentreren en ik kon niet wachten tot het tijd was om met mijn zak snoep langs de leerlingen en de andere klassen te gaan. De juf mocht daar niet te laat mee beginnen want om elf uur moesten we naar het schoolbadhuis.

Ik hield mijn juf nauwlettend in de gaten, maar die bleef maar aan haar bureau zitten schrijven. Wel zag ik haar steeds naar de deur loeren wat ik hoogst irritant vond. Het leek wel of ze mijn verjaardag totaal vergeten was. Om haar aandacht te trekken, liet ik mijn potlood op de grond vallen en raapte die met veel kabaal op, maar meer dan een verstoorde blik bracht het me niet op.

Nu kreeg ik echt de pest op haar in. Wat verbeeldde die puntneus zich wel! Juffrouw van Helmond, die twee maanden geleden afscheid had genomen omdat ze ging trouwen, was veel aardiger geweest. De juf die we nu hadden was helemaal niet leuk en binnen de kortste keren noemden we haar juffrouw Puntneus; ten eerste omdat ze die had en ten tweede omdat ze Punt van haar achternaam heette.

Weer zag ik haar naar de deur kijken. Het leek wel of ze iemand verwachtte.

Meteen moest ik aan gisteren denken. Ze had Cockie toen een flinke draai om haar oren gegeven, omdat wij iedere

keer propjes naar haar hadden gegooid toen ze iets op het bord schreef. Juffrouw Puntneus had Cockie, die vaak de aanstichtster van dit soort pesterijtjes was, er tussenuit gepikt en haar een flinke pets om haar oren gegeven.

We wisten allemaal dat Cockie uit een familie kwam die bekend stond om hun knokpartijen en we waren ervan overtuigd dat juffrouw Puntneus behoorlijk spijt zou krijgen van de klap die ze haar had verkocht.

Mijn ongeduld bedwingend probeerde ik mijn rekensommetjes te maken, maar dit keer werd ik afgeleid door luidruchtig gestommel op de gang. We keken vol verbazing naar de hoofdmeester die uit alle macht ome Kobus, de vader van Cockie, probeerde tegen te houden die onze klas in wilde dringen. De hoofdmeester was best een grote man, maar bij de vader van Cockie leek hij een nietig ventje. Zijn hoofd werd helemaal rood door de kracht die hij gebruikte om die dolle man buiten de klas te houden.

'Sodemieter op jij!' riep de vader van Cockie tegen de hoofdmeester. Hij gaf de man zo'n harde zet dat hij met een behoorlijke schuiver aan de voeten van juffrouw Puntneus belandde.

'Wat doet u nu?' Juffrouw Puntneus probeerde gezag in haar stem te leggen, maar wij konden allemaal aan haar zien dat ze in haar broek scheet van angst.

'Dat zal ik je 's vertellen!' De vader van Cockie, die net als de rest van zijn familie zigeunertrekken had, keek onze juf dreigend aan.

Juffrouw Puntneus scheen het niet te begrijpen.

'Wilt u zich alstublieft een beetje gedragen waar de kinderen bij zijn?' Het klonk neerbuigend.

De vader van Cockie maakte een briesend geluid en de hoofdmeester die net weer overeind was gekrabbeld, kreeg voor de tweede keer een gooi en dit keer viel hij achterover voor de lessenaar van Stef en Bassie die op de eerste rij zaten. We hoorden zijn hoofd tegen hun bank bonken. Van schrik doken we allemaal naar achteren.

De vader van Cockie kwam dreigend op juffrouw Puntneus af. We slaakten kreetjes en hielden onze handen voor onze mond toen hij juffrouw Puntneus een harde draai om haar oren gaf.

'En as je nou nog 's de gore moed heb om met je takke aan m'n kind te komme, sla ik je helemaal verrot!'

Na die woorden draaide hij zich om en liep de klas uit.

Met ingehouden adem keken we naar juffrouw Puntneus en naar de hoofdmeester die langzaam met zijn kale hoofd boven de bank van Stef en Bassie tevoorschijn kwam. De geschrokken en beledigde blik waarmee juffrouw Puntneus de klas inkeek, veranderde al heel snel in toorn toen ze zag dat wij moeite hadden om ons lachen in te houden.

De hoofdmeester die versuft overeind was gekomen, gebood onze juf met hem mee te gaan. De deur was amper achter hen gesloten toen we dwars door elkaar heen begonnen te praten.

'Maar goed ook. Had die Puntneus d'r pote maar thuis motte houwe!' riep Doortje, die zelf ook al een klap van onze juf te incasseren had gekregen. Ze had het tot onze spijt niet tegen haar ouders gezegd omdat ze niet wilde dat die stennis op school kwamen maken. Daar schaamde ze zich voor, maar ze genoot er geweldig van als andere ouders de school in kwamen stuiven om een of andere leraar op zijn lazer te geven.

'Nou, ze hoeft 't bij mij ook niet te flikke!' zei Rolf stoer. 'As ze de moed heb om me te slaan, krijgt ze meteen een stoot voor d'r porem!'

Aan de ene kant genoot ik van de sensatie in onze klas, maar aan de andere kant maakte ik me steeds meer zorgen om mijn verjaardag. Alle aandacht ging nu naar Cockie, die glunderend aanhoorde wat voor stoere vader ze had. Zelf was ze het kleinste en magerste meisje van de klas, maar tevens de brutaalste.

De juf kwam weer binnen en zei alsof er niets gebeurd was: 'Maken jullie je sommen af, dan kunnen we straks voor Annie van Dam gaan zingen.'

Eindelijk was de rekenles afgelopen en mocht ik voor de klas komen. Ik kreeg een strik van verschillende kleuren crêpepapier opgespeld en moest op een stoel gaan staan. Met rode koontjes hoorde ik het 'Lang zal ze leven' aan en kreeg ik van de juf kleurblaadjes die ze me met een geforceerd lachje overhandigde.

Nadat ik de juf een gevulde koek had gegeven, liep ik met mijn zak snoep langs de banken. Toen ik met Beppie en Sonja naar de andere klassen ging, fluisterden we er een paar in het oor: '*De vader van Cockie heeft met de juf en de hoofdmeester gevochten.*' We wisten zeker dat het nieuwtje heel snel rond zou gaan.

Toen we terugkwamen van het uitdelen stond de juf al klaar om ons naar het badhuis in de Frederik Hendrikstraat te begeleiden.

Het was iedere keer weer een feest voor me om daar naar toe te gaan. De warme waterstralen op mijn huid vond ik heerlijk. Het was iets heel anders dan de tobbe waarin ik thuis gewassen werd. Maar sinds ik elke week naar het badhuis ging, hoefde ik me niet meer thuis te wassen. Mijn handen, gezicht en nek waste ik elke avond voor ik naar bed ging bij de koude kraan en dat was genoeg, want de badjuffrouw zorgde er wel voor dat we geen plekje op ons lichaam oversloegen. We kregen van haar een washandje met een klodder groene zeep waar we ons mee moesten wassen. Ze kon ons goed in de gaten houden, omdat de douchehokjes in een halve cirkel tegen elkaar aangebouwd waren en er geen deuren in zaten. Terwijl ze ons commando's gaf, liep ze langs de douchehokjes om te zien of wij haar bevelen goed opvolgden.

Ze liet ons systematisch ons lichaam wassen. We moesten met ons hoofd beginnen en met onze voeten eindigen. Ze bracht ons iedere keer weer aan het lachen als ze zei: 'En nu

je kurkie wassen,' waarmee ze onze spekkie bedoelde. Van de jongens uit onze klas hadden we gehoord dat ze hun slakkie een stokkie noemde.

We moesten wel een handdoek meenemen naar het badhuis. Maar mijn moeder gaf me ook schoon ondergoed mee, zodat ik meteen voor de hele week klaar was. Liever had ik vaker een schoon onderbroekje aan willen hebben, want het kruisje vertoonde wel eens gele plekken. Maar mijn moeder vond dat niet nodig. 'Ik verschoon me ook maar een keer in de week,' had ze gezegd toen ik haar om één extra vroeg.

Er hing soms wel een vreemde lucht aan mijn moeder. En ik vermoedde dat dat aan die onderbroeken lag, maar mijn vader scheen die lucht heel normaal te vinden. Bij de moeders van Sonja en Beppie rook ik het soms ook wel eens als ik bij hen binnen was, maar hun lucht hoorde net zo bij mijn gevoel van geborgenheid als de lucht van de straat.

Vanwege het feit dat mijn vader van het steun trok, mocht ik tussen de middag voor niks bij de eetzaal eten. Dat vond ik helemaal niet lekker, want het waren allemaal stampotten met dezelfde smaak; al probeerde mijn moeder me te vertellen dat het niet zo was. Er was een smaakje aan dat ik overal in proefde; of dat nu zuurkool of hutspot was.

Maar omdat het vandaag mijn verjaardag was, hoefde ik niet naar de eetzaal. In plaats daarvan mocht ik Sonja en Beppie meenemen om bij mij thuis een boterham te komen eten. We wilden allemaal chocoladeboter op ons brood. Dat was iets nieuws en smaakte heerlijk.

Zodra we bij mij thuis waren vertelden we mijn moeder wat er op school gebeurd was.

'Je hebt me helemaal niet gezegd dat de juf gisteren Cockie heeft geslagen!'

'O, ze slaat wel vaker hoor,' zei Beppie terwijl ze een flinke hap van haar brood nam.

'Ze heeft jou toch niks gedaan!?' riep mijn moeder uit.

Ik zag haar in staat dat ze meteen de deur uit zou rennen om juffrouw Puntneus een klap voor haar kop te verkopen als ik met ja zou antwoorden.

'Nee hoor, mammi.'

'Als ze je één klap geeft, dan mag je d'r van mij een haal over d'r porem geven. Is ze nou helemaal besodemieterd! Voor de oorlog konden ze er ongestraft op los slaan, maar we leven nou in 1952. Ze heb verdomme met d'r pote van jullie af te blijven.'

We keken elkaar glunderend aan. We zagen het al voor ons; juffrouw Puntneus, die meteen een klap terug kreeg als ze weer één van ons sloeg, en ik wist ik zeker dat ik het zou doen ook.

Mijn vader bemoeide zich er ook mee. Vanuit de haardstoel die alleen voor hem bestemd was - mijn moeder zat er alleen in als hij er niet was - liet hij weten dat hij anders wel eens even met die juffrouw van ons zou gaan praten. Zijn woorden deden me niet veel, want ik wist dat hij het toch niet zou doen. Mijn vader stelde heel veel voor met zijn mond, maar als het erop aan kwam was hij nergens te vinden, dan was het mijn moeder die de boel moest oplossen.

's Avonds, op mijn verjaardagsfeestje, werd er veel over juffrouw Puntneus gesproken. Allemaal vonden ze dat het nu maar eens afgelopen moest zijn met dat slaan op school.

Maar tante Trees, een oudere zuster van mijn moeder, dacht er toch een beetje anders over. 'Als dat mens hem bij de politie aangeeft, kan Kobus daar best wel eens last mee krijgen.'

'En jij denkt dat de politie bij Kobus aan de deur komt?' smaalde ome Henk, de twee jaar jongere broer van mijn moeder. 'Die smerissen kijken wel link uit om bij hem aan te kloppen. Daar zijn ze veel te schijterig voor. Ze houden liever kinderen aan die zonder licht op hun fiets rijden; dat durven ze wel!'

Terwijl iedereen er maar over bleef praten, was mijn aandacht vooral gericht op de cadeautjes die ik op de grond om me heen had verspreid. Mijn broertje Johnnie, die vijf jaar was, zat naast me en keek naar al de cadeautjes die ik had gekregen. Overal kwam hij met zijn handen aan. Ik maakte de mozaïekdoos open en deed hem voor hoe je een figuurtje moest maken. Gelukkig was hij daar zoet mee tot hij naar bed moest, zodat ik in alle rust mijn nieuwste aanwinsten kon bekijken. Een mens-erger-je-niet spel en een mikadospel legde ik naast me op de grond en pakte toen het zakje met knikkers op. Er zaten allemaal mexies in en zelfs een paar hele grote die honderd punten waard waren. Ik verheugde me al op de volgende dag om weer te gaan knikkeren. Wat zouden ze opkijken als ik met die mooie mexen aan kwam zetten. Het rode laktasje dat ik van mijn tante Lien had gekregen vond ik prachtig. Er zat een spiegeltje en een kammetje in en ook een portemonneetje met tweeguldenvijftig en een lippenstiftje. Maar het mooiste cadeau was een jaaruitgave van de Donald Duck die ik van mijn ouders had gekregen.

In bed mocht ik er nog een tijdje in lezen. De grappige voorvallen van Donald Duck en het dronkemansgelal uit de kamer, deden mij juffrouw Puntneus en haar losse handjes snel vergeten.

2

1954

'Annetjoe!' Galmde het door de Jordaan.

Zoals elke avond kreeg ik er vreselijk de pest over in als ik mijn moeders stem hoorde. Ik kon niet ver genoeg zijn, haar stem klonk door onze hele buurt. En altijd als het net spannend werd; zoals nu. We waren schuilhokje aan het spelen en ik was de laatste die nog gevonden moest worden. Ik had me hartstikke goed verstopt en stond op het punt om iedereen te verlossen. Maar Dientje Boomgaard die hem was, moest natuurlijk meteen laten weten dat ik geroepen werd.

Ik wierp een nijldige blik naar haar en snauwde: 'Je was zeker bang dat ik iedereen zou verlossen!'

'Helemaal niet! Ik wist dat je daar zat!' Haar tengere figuurtje met het korte achterover gekamde haar, stond mij uitdagend aan te kijken en ik wist dat ze loog als de pest.

'Ja, dat kan je nou makkelijk zeggen!' Ik draaide me om en liep met de smoor in mijn lijf naar huis.

'Wacht effe Annie, ik ga ook mee!' riep Sonja. 'Ik moest gelijk met jou thuiskomen van m'n moeder.'

Ik keek vreemd op toen ze in een statige houding naar me toe kwam lopen.

'Wat loop jij gek. Heb je soms in je broek gescheten!' riep Thea, een jonger meisje dat altijd 's avonds met ons mee speelde. 'Je loopt helemaal zo.'

We lagen allemaal dubbel van het lachen toen ze met dichtgeknepen billen Sonja overdreven nadeed.

'Ja, lachen jullie maar! Maar ik let tenminste op mijn houding, want ik word later fotomodel.' Ze stak haar kleine neusje parmantig in de lucht.

'Maar daar ben je toch veel te dik voor,' flapte ik er uit.

'Dat komt omdat ik nog maar pas tien ben. Als ik vijftien jaar ben, ben ik heus wel slank hoor. Dat zal jij zien!'

'Annetjoe!' hoorden we weer en ik haastte me naar huis. Beppie en Sonja die nog steeds mijn beste vriendinnen waren liepen met me mee. De anderen bleven achter. Die hoefden pas een half uur later thuis te zijn.

We liepen door de zwak verlichte straten naar huis. Zoals gewoonlijk waren er weer een paar lantaarnlampen stuk gegooid en je kon er donder op zeggen dat mijn broertje daar medeverantwoordelijk voor was.

Ik nam afscheid van mijn vriendinnen en liep de trap op naar één hoog. In ons pand waren zes woningen; drie aan de linkerkant en drie aan de rechterkant. Wij woonden in het linkergedeelte.

'Heb je lekker gespeeld?' vroeg mijn moeder vanuit de keuken toen ik het kleine halletje inkwam.

Met licht verwijt keek ik haar aan. 'Ik kon net iedereen verlossen, maar Dientje stopte er meteen mee toen u riep. Die griet kan altijd zo lullig doen!'

Ik trok mijn jas uit en hing hem aan de kapstok die in het kleine halletje tegen de muur getimmerd was. Toen ging ik op een stoel bij de tafel zitten en schopte mijn schoenen uit. Ik was nog steeds kwaad dat ik zo ruw uit mijn spel was gehaald.

'Je moet je schoenen opruimen!' waarschuwde mijn broertje Johnnie.

'Bemoei je met je eigen!' zei ik gebelgd, maar zijn vrolijke gezicht met die brutale helderblauwe ogen stemde me meteen wat milder.

Mijn broertje was zes jaar en hij werd constant achter zijn vodden gezeten dat hij zijn troep op moest ruimen en

iedereen die nu maar twee tellen iets liet liggen, kreeg van hem meteen de wind van voren.

Johnnie was een echte dondersteen en mijn ouders kregen altijd moeilijkheden door hem. Als hij niet op het politiebureau Raampoort zat, lag hij wel ergens in de Lijnbaansgracht, of was er wel een boze vader of moeder aan de deur omdat hij kattenkwaad bij hen had uitgehaald. Verleden week nog had hij twee melkkratten met lege flessen in de gracht gemieterd. Een paar mensen hadden dat gezien, dus konden Jantje en Jetje van Dam mooi dokken.

'Annie, let je morgen goed op je broertje als jullie uit school komen? Gisteren is ie bijna te grazen genomen door die twee jongens van de Oude,' zei mijn vader vanuit zijn haardstoel. Hij had de krant neergelegd en stond op om nog wat kolen in de kachel te gooien.

'Nou, aan mij ligt het echt niet hoor, pappie. Als ik de school uit kom is ie nergens te zien. Hij wacht gewoon niet op me.'

'Is dat zo, Johnnie?'

'Het duurt zolang voordat ze naar buiten komt en ik ga niet de hele dag daar staan te wachten!'

'Niks mee te maken! Je blijft op je zussie wachten en je loopt met haar mee naar huis. Begrepen!'

'Ja pappie,' klonk het onwillig. Hij schoof gepikeerd op zijn stoel heen en weer en begon verwoed met zijn benen te zwiepen.

'Je bent toch niet vergeten dat ik morgen ga werken, hè mop,' zei mijn moeder die met twee kopjes koffie de kamer inkwam. Het kopje van mijn vader zette ze op het theekastje naast zijn haardstoel waar ook de distributieradio op stond. Haar eigen kopje zette ze op het puntje van de tafel zodat ze er makkelijk bij kon vanuit haar rechte stoel die voor de kachel stond.

'Nee hoor, mammi,' antwoordde ik.

Mijn ouders waren niet groot; mijn vader was net een halve kop groter dan mijn moeder, maar ze waren best wel

knap. Mijn vader had een slank en stevig figuur. Zijn haar was altijd strak achterover gekamd dat door een flinke dot brillantine in model bleef zitten. Daardoor kon je goed zien dat zijn haarlijn aan de zijkanten van zijn voorhoofd terug liep. Hij had een scherpe kaaklijn en felle blauwe ogen. Mijn moeder was een mollige vrouw met dik donkerblond haar. Haar groene ogen stonden altijd vrolijk. Zij zong bijna de hele dag, of ze nou aan het koken was of het huis schoonmaakte, het ging altijd vergezeld van haar mooie stem.

Mijn vader was ook altijd wel vrolijk, maar ik vond die rare buien van hem heel vervelend, want dan moesten we allemaal onze mond houden. Om het onbenulligste kon hij opeens zo'n bui krijgen. Bijvoorbeeld als mijn moeder een boodschap had vergeten te halen of de schaar niet op zijn plek terug had gelegd. Mijn moeder deed dan haar uiterste best om zijn kwade bui uit zijn hoofd te praten. Dan leunde ze over de tafel terwijl hij aan het eten of aan het lezen was en sprak dan heel rustig tegen hem. Maar hij keurde haar nooit een blik waardig. Hij bleef lezen of eten en negeerde haar volkomen.

Alleen als hij er zelf genoeg van had wilde hij weer tegen ons praten. Dan vroeg hij meestal iets onnozels zoals: 'Annie, welk adres staat er op deze brief?' Of, 'zeg Jet, weet jij waar de schaar ligt?' Dat was voor ons het teken dat wij weer mochten praten en waren we allemaal blij en opgelucht dat zijn bui weer over was.

Mijn vader zei altijd dat dat het de schuld van de regering was dat we arm waren. Voor de oorlog was het voor iedereen moeilijk geweest om aan geld te komen. Er was geen werk en de regering was ook arm, dus er bleef niet veel over om uit te delen. Maar hij vond dat ze nu - negen jaar na de oorlog - wel eens wat scheutiger mochten zijn. Ik had hem eens een keer gevraagd waarom hij eigenlijk niet bij een baas ging werken en toen was hij zo tegen me uitgevaren dat ik er nooit meer naar heb durven vragen. Hij

bracht me onomwonden aan mijn verstand dat hij niet voor de belasting ging werken. 'Van die paar centen die ik bij een baas kan verdienen, pikken ze gewoon de helft in!' had hij getierd.

Ik vond dat hij groot gelijk had. Het idee om de helft van je zuurverdiende centen af te staan leek me heel oneerlijk. Maar ik vroeg me toch wel af hoe die andere mannen dat deden. Een paar vaders van de meisjes op mijn school werkten bij de enveloppenfabriek in de Tuinstraat. Zouden die dan nog minder geld verdienen dan mijn vader? Dat geloofde ik niet, want die meisjes hadden vaker nieuwe kleren dan ik. Net als de kinderen van de marktkoopmannen en de winkeliers.

Onze meubels hadden we van tante Lien en ome Hans gekregen. Tante Lien was een zuster van mijn vader. Zij was vijftien jaar jonger dan hem en ze hadden geen kinderen. Iedere keer als zij iets nieuws in huis kochten kregen wij de afdankertjes. Kortgeleden waren de stoelen met de houten leuning en versleten bruine bekleding vervangen door groen gebloemde meubels. Om de tafel stonden nu vier mooie stoelen en twee fauteuils stonden ieder in een hoek. Mijn ouders hadden er een nieuwe worteldoek bij gekocht die nu met koperen salamandertjes en sterren boven de schoorsteen prijkte.

Thuis merkte ik niks van de armoe waarin we leefden. Daar vond ik warmte en gezelligheid, maar op straat merkte ik het wel. Als ik andere meisjes in nieuwe kleren zag lopen, vroeg ik wel eens waarom ik nooit eens nieuwe kleren kreeg. Als antwoord kreeg ik dan te horen dat ze gewoon het geld er niet voor hadden en dat ik daar niet over moest blijven zeuren. Steevast werd er aan toegevoegd: 'En je moet nooit naar je meerdere kijken, maar altijd naar je mindere.' Dat er dan niet veel overbleef om naar te kijken vertelde ik ze maar niet. Er waren er niet zoveel die het minder hadden dan wij. Ik vond er trouwens geen barst aan om naar nog meer armoe te kijken. Het was veel leuker om

me aan mooie dingen te vergapen. Om me in te beelden hoe het zou zijn als ik op die mooie fiets zat.

Sonja's vader was net als mijn vader zonder werk. Ze waren beiden steuntrekkers en verdienden er als voddenkoopman een paar centen bij, maar toch hadden zij het beter dan wij. Dat begreep ik niet. De moeder van Sonja werkte ook als werkster in een kantoorgebouw net als mijn moeder, maar daar konden ze nooit zoveel mooie dingen van kopen, omdat ze net zoveel als mijn moeder verdiende. Ik had mijn moeder wel eens tegen haar zuster horen zeggen dat ze er na haar ochtendkantoortje nog wat bijverdiende. Wat dat precies was wist ik niet, maar daar moest volgens mij het geld vandaan komen om al die nieuwe kleding voor Sonja te kopen.

Mijn vriendin Beppie had het beter. Haar vader was glazenwasser en die verdiende best veel geld met het lappen van de ramen. Hij had behoorlijk wat klanten.

De armoë weerhield mijn ouders er niet van om regelmatig naar de kroeg te gaan. Mijn vader kwam er dagelijks en op zaterdagavond ging mijn moeder met hem mee. Dan hoorde ik haar zingen en jodelen als het sluitingstijd was en het café leeg liep. Ze had een prachtige stem en ze zong altijd “De Mooie Meneer” een heel zielig liedje over een jongen die van zijn arme ouders mocht gaan studeren en hen later niet meer wilde kennen omdat hij zich voor zijn afkomst schaamde. Als ome Henk, de broer van mijn moeder erbij was, zongen ze samen en dat vond ik zo mooi dat ik er af en toe van moest huilen. Maar als ze gingen jodelen werd ik helemaal vrolijk. Dat klonk zo grappig.

Wanneer mijn ouders naar de kroeg gingen bleven Johnnie en ik thuis. We mochten dan bij Houtpoot zoute pinda's en lekkere repen kopen. Houtpoot heette eigenlijk ome Jan, maar hij werd zo genoemd omdat hij een houten been had.

De familie van Greetje, een van de meisjes waar we mee speelden en ook in de Slootstraat woonde, viel een beetje

uit de toon. Ze kwamen uit Groningen en haar vader werkte op een kantoor. Ze leefden heel erg op zichzelf en bemoeiden zich nooit met iemand uit de buurt. De vader van Greetje haalde constant de ergernis van de Jordanezen op zijn hals omdat hij ze totaal negeerde. We waren best tolerant, maar je moest je niet verbeelden dat je meer dan ons was omdat je op een kantoor werkte, want dan vroeg je om moeilijkheden.

Het was zondagavond en dat betekende dat het spannende hoorspel van Paul Vlaanderen weer op de radio kwam. Liggend in het bed van mijn ouders luisterde ik naar de boeiende belevissen van de personages.

Mijn moeder kwam de kamer in en zei tegen Johnnie dat hij zijn gezicht moest gaan wassen en zijn pyjama aan moest doen. Haar groene ogen waren strak op hem gericht wat een sein inhield om meteen te doen wat zij vroeg. Hij had er namelijk nogal een handje van haar alles twee of drie keer te laten zeggen.

'Maar ik mag wel naar Paul Vlaanderen luisteren!' Zijn blauwe ogen die precies op die van mijn vader leken, keken haar waarschuwend aan alsof ze eens de moed moest hebben dat te weigeren.

'Ja, dat mag, maar schiet dan wel op.' Mijn moeder stond op en schoof de gordijnen van het opklapbed opzij.

'Annie, help je me even?'

Ik schoof de tafel naar achteren en klapte samen met mijn moeder het bed naar beneden.

In de slaapkamer legde ik mijn kleren over de stoel en trok ook mijn pyjama aan. Ik moest even wachten tot Johnnie klaar was bij de gootsteen en ging toen ook mijn gezicht en handen wassen.

Even later zaten Johnnie en ik weer aan de tafel waar mijn moeder een bordje met twee sneetjes wit brood met roomboter en suiker en een glas melk voor ons had neergezet.

'Vindt u het niet vervelend dat u nou moet werken?' vroeg ik aan mijn moeder want ik vond het heel zielig voor haar dat ze al die kantoren schoon moest maken.

'Nee hoor schat, ik ben juist heel blij dat ik er wat bij kan verdienen. Ze keek even naar mijn vader en zei toen: 'Je vader kan misschien bij de spoorwegen gaan werken als stationsmedewerker. Hij moet dinsdag op gesprek komen.'

'Oh, wat goed!' riep ik spontaan. Dat vond ik nou echt fijn dat mijn vader bij een baas ging werken. Het zou betekenen dat ik niet meer tussen de middag naar de eetzaal hoefde en ik ook kleren uit de winkel mocht dragen, want als je vader werkte, dan kreeg je niks meer van het steun.

Opeens moest ik denken aan wat mijn vader had gezegd over het werken bij een baas.

'Moet u nou niet de helft van uw geld aan de belasting geven?' vroeg ik.

'Welnee, je hoeft maar een derde van je salaris aan de belasting te betalen,' zei mijn moeder.

'Maar pappie heeft gezegd dat hij niet wilde werken omdat ie dan de helft van zijn salaris aan de belasting moest betalen!'

'Dat moet je verkeerd begrepen hebben. Ik heb gezegd dat je een derde af moest dragen,' zei mijn vader kortaf.

Ik schudde zelfverzekerd mijn hoofd. 'Nee hoor, pappie, dat heeft u niet gezegd. U heeft echt gezegd dat u de helft aan de belasting moest betalen.'

'Nou, dat is niet zo. En hou er nou maar over op.'

Ik voelde een boze verontwaardiging opkomen. Hij had gewoon tegen me gelogen! Als Johnnie of ik dat zouden doen zou hij heel kwaad worden, want liegen mochten we niet. Waarom hij dan wel?

Ik was die oneerlijkheid nog aan het verwerken toen Johnnie met glimmende ogen vroeg: 'Kunnen we dan ook een auto kopen?'

'We krijgen het wel wat beter, maar voor een auto hebben we geen geld. Zoveel verdien ik daar niet. En waar heb je

een auto voor nodig? We hebben toch een fiets,' zei mijn vader.

Johnnie schoof zijn lege bord opzij en ging zonder iets te zeggen op bed liggen. Ik stond op en liep naar de keuken waar ik de bordjes afspoelde. Ik pakte de enige tandenborstel uit een plastic bekertje, maakte het nat onder de kraan en begon mijn tanden te poetsen.

Dat herinnerde mij eraan dat de tube tandpasta al een week op was. Nu er meer geld binnenkwam konden ze best een tubetje tandpasta voor me kopen. De tandarts was verleden maand voor het eerst op school geweest en die had zes kiezen bij mij geplombeerd en dat had ontzettend zeer gedaan. Thuis had ik meteen gezegd dat ik twee keer per dag mijn tanden moest poetsen. Mijn moeder had toen een tandenborstel voor me gekocht met een tube tandpasta, maar die was nu al een week op.

Ik ging naar de wc, kroop toen in het bed van mijn ouders en ging naast Johnnie liggen.

'Als jullie meer gaan verdienen, krijg ik dan een tubetje tandpasta?' vroeg ik met mijn allerliefste stemmetje vanuit het bed.

'Ach, natuurlijk schat, ik heb 't weer vergeten. Ik moet er echt aan wennen om het te kopen. Zou je morgen zelf even naar opoe Trees willen gaan? Laat het maar opschrijven.'

Opoe Trees had een klein kruidenierszaakje in de Tuinstraat en je kon altijd bij haar poffen. Zij was een heel dikke vrouw en ze stopte altijd een plak kaas of worst in haar mond als ze die op de snijmachine aan het snijden was.

'Ja, dat doe ik wel,' zei ik opgelucht. Ik kwam overeind en vroeg: 'Moet ik voor Johnnie ook een tandenborstel meenemen? Die moet ook zijn tanden poetsen, hoor.'

'Ach, die is er nog veel te jong voor. Die moet eerst nog wisselen,' zei mijn vader.

'Nee hoor pap, daar is ie helemaal niet te jong voor. Je moet eigenlijk al gaan poetsen zodra je tanden hebt. Dat heeft de tandarts op school zelf gezegd. Hij zei dat we

allemaal veel te laat waren met poetsen. Alleen Trientje en Tommie hadden hun tanden gepoetst en die hadden maar één gaatje, maar alle andere kinderen uit onze klas hadden er wel vijf of zes,' probeerde ik mijn vader te overtuigen.

'Dat zeggen ze alleen maar om geld uit je zak te kloppen. Wij hebben nog nooit onze tanden gepoetst,' zei mijn vader.

'Maar daarom hebben jullie ook geen tanden meer.'

'Niet zo brutaal tegen je vader, Annie,' berispte mijn moeder mij.

Voor de tweede keer die avond voelde ik me niet eerlijk behandeld. Ze hebben me opgevoed met de instelling dat ik altijd moest zeggen waar het op staat, dat ik nooit om de waarheid heen moest draaien want dat is laf en stiekem, maar nu ik dat deed was ik opeens brutaal.

De tune van Paul Vlaanderen kondigde zich aan. Ik liet mijn hoofd in het kussen zakken en trok de deken over me heen. Mijn vader zat onderuit gezakt in de hardstoel en mijn moeder zat op de rechte stoel. Hun voeten rustten samen op een andere stoel.

Vreemd eigenlijk dat een hardstoel alleen maar voor mannen is, dacht ik, voordat ik in beslag werd genomen door het spannende verhaal.

Een paar dagen later stond ik met Sonja en Beppie op het pleintje in de Slootstraat tegen de muur te ballen. We waren met vier ballen tegelijk Karel één aan het doen en Beppie was aan de beurt. Ze was bij 'Karel drie brak zijn knie' toen we de schelle stem hoorden van de vrouw die op driehoog boven ome Piet de duivenmelker woonde. Hun huis grensde aan die van mij.

'Ze is weer aan 't zingen,' fluisterde ik mijn vriendinnen gniffelend toe.

'Waar zal ze 't nou weer over hebben?' vroeg Beppie.

We hoorden een paar ramen openschuiven en de op sensatiebeluste hoofden van mijn moeder, tante Stien en tante Wies kwamen naar buiten. Tante Stien woonde naast

ons en tante Wies woonde boven tante Stien. Het waren niet echt mijn tantes, maar iedereen werd bij ons in de buurt tante en ome genoemd door de kinderen.

'Vuile klereliker. Je heb me in de steek gelaten,' zong mijn moeder luidkeels met haar mooie stem.

Meteen kwam het hoofd van onze zingende buurvrouw door het opengeschoven raam naar buiten. 'Bemoeien jullie je met je eigen, vuile rotwijven!' Met een klap deed ze het raam naar beneden.

Mijn moeder, tante Stien en tante Wies lagen in een deuk van het lachen. Tante Stien hing helemaal over het raamkozijn. We wisten dat ze nu haar dijen over elkaar sloeg om haar pies binnen te houden. Dat mens zeek altijd in haar broek als ze moest lachen.

Door alles wat die zingende buurvrouw uitkraamde en de brieven die ze aan de buitenkant van de deur van haar woning plakte, wisten we dat ze door een man in de steek was gelaten. Steeds schreef ze dat ze haar kinderen niet mocht zien en dat haar man was vreemdgegaan. Dat had ze zich waarschijnlijk zo erg aangetrokken dat ze er een behoorlijke tic aan had overgehouden. We vonden het best wel zielig voor haar, maar ze moest nou niet de hele buurt bij elkaar gaan zingen met haar ellende, want dan vroeg ze gewoon om in de maling genomen te worden.

Opeens zagen we haar naar beneden komen. We konden dat zien omdat het trappenhuis allemaal ramen had waardoor je een goed zicht op de trappen had.

'U kan beter naar binnen gaan want ze komt naar beneden,' waarschuwde Sonja mijn moeder en de twee buurvrouwen.

Ze haalden meteen hun hoofd naar binnen en wij gingen gewoon weer door met ballen alsof er niets aan de hand was.

De zangeres kwam de deur uit en keek met haar inktzwarte ogen kwaadaardig naar het raam van mijn moeder. Haar forse figuur en haar mannelijke gezicht deed

haar op een boze heks lijken. Vooral omdat ze sluik zwart haar had dat langs haar gezicht viel.

'Ik weet heus wel dat jij het bent die steeds zingt, stinkhoer!' riep ze vol venijn tegen het raam van mijn moeder. Toen er geen reactie kwam wierp ze een boze blik naar ons voor ze met driftige passen richting Madelievenstraat liep.

Wij keken om de hoek van het pleintje of ze de Slootstraat uit was en toen we haar niet meer zagen, kwamen de hoofden van mijn moeder, tante Stien en tante Wies weer naar buiten.

'Nou Jet, je mag wel oppassen, straks grijpt ze je nog 'n keertje!' riep tante Stien.

'Ach, daar heb ze de gore moed niet voor. Dat mens is hartstikke mesjogge.'

'Ja, dat is ze zeker, die arme stakker. Wie weet wat ze allemaal heb meegemaakt,' zei tante Wies.

'Hé meiden, kijken jullie even of er weer een brief aan de deur hangt!' riep tante Stien. De sensatie droop van haar gezicht af.

Sonja en ik keken naar Beppie want het was haar beurt om te gaan. We hadden dat zo afgesproken omdat niemand naar boven durfde te gaan want je kon geen kant meer op als ze onverwacht thuis zou komen.

Sonja en ik keken constant om ons heen of dat enge mens eraan kwam toen Beppie de trap op rende.

'Daar is ze al!' riep mijn moeder. Ze wees met haar hoofd over het pleintje naar de Anjeliersstraat. We begrepen meteen dat ze ons wilde betrappen want ze was maar een paar minuten weggebleven. Ze was gewoon een blokje omgelopen.

'Beppie, ze komt er aan!' gilden we in het trappenhuis.

Meteen hoorden we haar de trap af rennen.

'Mevrouw, u wordt geroepen!' riep tante Stien opeens tegen de boze buurvrouw die met grote passen over het pleintje kwam aangelopen.

Ze stond meteen stil en keek tante Stien wantrouwend aan. Tante Stien wees met haar hoofd naar de hoek van de Anjeliërsstraat en de Lijnbaansgracht. 'Daar staat ie.'

Argwanend draaide de zangeres zich om. 'Je neemt me in de maling slet, er is helemaal niemand!'

'Oh, nou is ie net weggelopen.'

'Jullie moeten je vuile moer in de maling nemen! Jullie zijn allemaal vieze stinkhoeren!' riep ze vol nijd en liep stampend haar trappenhuis in waar wij ons ondertussen met de brief uit de voeten hadden gemaakt.

Op het speelpleintje van de Anjeliërsstraat gingen we op een bank zitten waar Beppie de brief voor ons ging voorlezen. Dit keer was het een smeekbrief aan haar kinderen die zoals we inmiddels al wisten, Evert, Willem en Jolanda heetten. Daarin liet ze eerst weten hoe ze hen miste, maar voor ons was de logica daarvan ver te zoeken want verder in de brief schold ze haar kinderen helemaal verrot. *'Jullie zijn het leven op aarde niet waard want jullie hebben mij alleen gelaten. Jullie zijn grote schoften. Hoe heb ik jullie ter wereld kunnen brengen.*

En meer van die termen.

Beppie vouwde de brief op en stak hem in haar zak. Omdat zij hem van de deur gepakt had, mocht zij hem als eerste aan haar moeder laten lezen. Onze moeders hadden weer iets om over te roddelen.

Mam, mag ik mijn zondagscenten?'

Terwijl mijn moeder haar portemonnee pakte, haalde ik de kleine spiegel van de muur en zette die op een stoel zodat ik mijn bovenlichaam erin kon zien.

'Die jurk staat je leuk hè,' zei mijn moeder terwijl ze me een kwartje in mijn hand duwde. 'Het is jammer dat je geen kleren meer van het steun krijgt, want nu je vader gaat werken is hij geen steuntrekker meer.'

Ik reageerde daar niet op want ik vond het helemaal niet jammer. Voor mij hoefde die steunkleren niet meer. Ik was

de enige van mijn vriendinnen die daar altijd in liep en het vooruitzicht dat ik net als zij kleren uit de winkel kon dragen maakte dat ik me stukken beter voelde.

Waarom Sonja nooit steunkleren hoefde te dragen vond ik niet eerlijk. Mijn moeder kon toch net als de moeder van Sonja ook na haar ochtendkantoortje dat werk gaan doen? Ik vond het raar dat daar zo geheimzinnig over gedaan werd en Sonja ontkende gewoon dat haar moeder na het schoonmaken van haar ochtendkantoor nog ander werk deed. Op mijn vraag waarom zij dan nooit steunkleren hoefde te dragen antwoordde ze dat mijn vader er alleen maar 's morgens met de voddenkar op uit ging en haar vader dat drie keer per dag deed. En daar had ze gelijk in. Ik had daar nooit geen erg in gehad en was in de veronderstelling dat het niet anders kon, maar na de woorden van Sonja vroeg ik me toch wel af of mijn vader gewoon geen zin had om harder te werken. Was zijn luiheid de oorzaak dat ik in steunkleren moest lopen? Hij kon wel elke middag in de kroeg zitten. Van dat geld kon hij ook kleren voor ons kopen.

Ik dacht daar weer aan toen ik naar mijn spiegelbeeld keek. De grijze jurk met roodgeruite streep vond ik me, ondanks dat hij van het steun kwam, heel leuk staan. Er zaten lange mouwen met witte manchetten in en er zat een wit rond kraagje op. Ik had er grijze warme kniekousen bij en zwarte schoentjes met bont erin. Mijn moeder had gisteravond papillotten in mijn haar gedaan waardoor het nu met grote krullen over mijn schouders viel.

Voorzichtig pakte ik mijn nieuwe jas uit de kast. Hij had een warme rode kleur en paste precies bij de rode lijnen die ruiten van mijn jurk omlijstten.

Ik ging de straat op om mijn zondagscenten op te halen. Daarna ging ik die met Sonja en Beppie opmaken in de Rutex een eettent in de Kalverstraat.

In de Tuinstraat liep ik het trappenhuis van mijn tante Riekie in en rende de drie trappen op. Ze hokte samen met

ome Henk, de jodelende broer van mijn moeder. Mijn ome Henk kon niet met tante Riekie trouwen, omdat zijn eerste vrouw niet van hem wilde scheiden.

In mijn ogen waren ze heel rijk, want ze werkten alle twee en hadden geen kinderen. Hun woning was eigenlijk een voor-en een achterwoning, maar zij hadden ze beiden gehuurd en toen de muur doorgebroken zodat ze nu drie kamers hadden. En die kamers waren mooi gemeubileerd en de muren waren met een heel mooi bloemmotief behangen.

'Hé Annie, kom je je zondagscenten halen,' zei tante Riekie vrolijk.

Tante Riekie kon heel grappig lachen. Het was meer giechelen wat ze deed, maar dat deed ze met zoveel overtuiging dat iedereen in haar omgeving mee moest lachen. En haar gezicht fascineerde me enorm; ik had nog nooit iemand met zoveel sproeten gezien.

'Heb je een nieuwe jas aan?' vroeg ze.

'Ja, van het steun gehad,' antwoordde ik koeltjes.

'Nou, ik vind hem heel mooi.'

'Pappie gaat bij de spoorwegen werken,' flapte ik eruit. 'Dan hoef ik die achterlijke steunkleren niet meer te dragen.'

'Nou, dat mag eens tijd worden,' zei mijn ome Henk.

Hij lachte naar me waarbij er een gouden tand zichtbaar werd, maar de sneer aan het adres van mijn vader nam hij daarmee niet weg.

'Gaan jullie vandaag Rutex weer leeg vreten?' vroeg tante Riekie.

'Zoveel kunnen we echt niet op hoor, maar we gaan er wel naar toe,' zei ik terwijl ik mijn hand ophield waar ik een kwartje in zag vallen.

Voor ik weer naar beneden ging, bleef ik nog even voor het raam staan om naar beneden te kijken. Dat vond ik eigenlijk heel eng omdat de ramen bij mij op dijbeenhoogte begonnen en ik het idee kreeg dat ik naar voren zou vallen als het raam open was.

Ome Bertus, de man van de berliner bollen, stond op straat zijn waar te verkopen. Ik zag er mijn tante Lien tussen staan en ik haastte me naar beneden want ik wist dat er voor mij ook een berliner bol gehaald werd.

Beneden gekomen belde ik bij de deur ernaast aan. Daar woonden tante Lien en ome Hans in de benedenwoning. Ome Hans deed open.

'Hé moppie, jij komt voor je zondagscenten.' Hij liep voor me uit de gang in.

Ik pakte meteen Teddie het kleine keeshondje op om hem te knuffelen. Ondertussen zochten mijn ogen de omgeving af naar de berliner bollen en mijn hart maakte een sprongetje toen ik ze op drie schoteltjes op het aanrecht zag staan.

'Wees voorzichtig met de hond voor je mooie jas. Hij verhaart nogal,' waarschuwde mijn tante. Zij was mee geweest om de kleren uit te zoeken en zij had mijn jas tussen wel honderd andere jassen gevonden.

Ik zette Teddie neer en probeerde de haren van mijn jas te veggen.

'Wacht maar, Annie, geef je jas maar hier dan schuier ik het er op de plaats wel af.'

We liepen naar buiten en tante Lien borstelde mijn jas net zo lang tot er geen haartje meer op te vinden was.

Tante Lien was heel erg proper. Bij haar thuis was het altijd netjes en de meubels glommen tegen je aan. Mijn moeder vond het erg overdreven dat mijn tante zo vaak schoonmaakte, maar ik wilde dat het bij ons ook zo helder was. Op de kast in de kamer zag ik altijd stof liggen en op de tegeltjes in de keuken zaten altijd vetspatten.

Toen we de keuken weer inliepen viel mijn blik meteen op de berliner bollen.

'Dat lust je zeker wel hè,' zei mijn tante.

Ik knikte heftig met mijn hoofd.

'Zet ze dan maar op de tafel in de kamer.'

Dat liet ik me geen twee keer zeggen. Ik pakte de bordjes op en zette ze op de tafel neer. Ome Hans schoof aan en tante Lien plaatste er koffie en een glas gazeuse bij.

Van alle tantes en omes werd ik door tante Lien en Ome Hans het meest verwend. Elke donderdag mocht ik kapucijners bij ze eten omdat ik dat zo lekker vond. Ze maakte er altijd heerlijke gebakken doorregen varkenslappen bij.

Mijn tante kwam naast me staan en knuffelde me toen ze zei: 'Eet maar lekker je berliner bol op, scheet van me.'

Ik begon er meteen van te eten en ik vond dat het veel te gauw op was. De gelekte pudding likte ik van mijn bordje en dronk mijn glas gazeuse in één keer leeg.

'Hier heb je je zakgeld,' zei mijn ome Hans en hij legde twee kwartjes voor me neer.

Ik gaf ze een zoen en zei: 'Dank u wel.'

Nu moest ik alleen nog naar mijn opoe die twee huizen verder in een benedenwoning woonde.

Mijn opoe was een heel klein tener vrouwtje en mijn opa een boom van een kerel. Mijn opoe kwam uit een arme Jordanese familie en mijn opa kwam uit een welgestelde familie uit Bussum. Hij had twee zusters die wel eens bij hem op bezoek kwamen. Ze waren heel deftig en droegen bontjes en hoeden. Als zij bij mijn opa op visite kwamen, dan was mijn opoe altijd de hort op.

'Ik heb niks te zoeken bij die kakwijven. Ik kan ze niet eens verstaan. Wat een kapsones hebben die twee. Ze moeten eerst die hete aardappel maar eens door hun strot slikken,' had ik haar wel eens horen zeggen als ze op die momenten bij ons was.

'Ik snap ook niet wat ze hier te zoeken hebben, laten ze bij hun bekakte zootje blijven. Vader kan toch wel naar hen toe gaan. Die twee soepjurken worden hier toch maar steeds uitgelachen!' had mijn moeder geantwoord.

Ik vond het heel raar dat het zo'n probleem was om je broer op te zoeken. Al zou mijn broertje in Sint Juttemis wonen, ik zou hem altijd blijven bezoeken.

Mijn opa opende de deur en ik kon hem zo snel niet sluiten of hij had alweer 'doe de deur dicht' geroepen. Hij was zo gierig als de pest. Daarom ging hij ook nooit naar zijn familie. Dat vond hij weggegooid geld. Een koppie thee en een koekie voor zijn zussen kostte hem niet zoveel als een busreis naar Bussum.

Zonder een woord met mijn opa te wisselen, liep ik naar de keuken waar mijn opoe soep aan het koken was. Dat was zondags een gewoonte geworden omdat er altijd wel een paar van haar zeven kinderen een kommetje kwamen drinken.

Mijn opoe zat vol met geintjes. Toen ik op een keer met mijn moeder bij haar was, had ze aan een bessenstruikje, dat mijn opa in de tuin had geplant en die maar niet wilde bloeien, een paar rode bessen gehangen die ze bij Rooie Jan de groenteboer had gekocht. We hebben achter het raam in een deuk gelegen toen mijn opa heel opgetogen om het boompje heen had gelopen, maar toen het gegiechel van ons tot hem doordrong, had hij het door.

'Lopen jullie naar de sodemieterei! Neem jullie troep in de maling!' had hij kwaad uitgeroepen, waardoor wij alleen maar meer moesten lachen.

Mijn opoe kreeg haast niets gedaan bij mijn opa. Zodra het een beetje geld kostte was hij er bij voorbaat al op tegen. Vanaf het begin van hun huwelijk had hij uitgerekend hoeveel geld mijn opoe nodig had voor het huishouden en ze kreeg geen cent meer dan dat. Wanneer een van hun kinderen ging werken, trok hij die verdiensten van het huishoudgeld af. Op die manier betaalden de kinderen de kosten en de lasten, kreeg mijn opoe nooit een cent meer en groeide zijn bankrekening.

Maar nu alle kinderen getrouwd waren, was ze opstandiger geworden. Toen hij te kennen gaf dat hij die

pan soep zondags overdreven vond had ze hem te verstaan gegeven dat hij met zijn poten van die zondagmiddag af moest blijven. Ze kon wel met haar keel aan de kapstok gaan hangen als ze deed wat hij wilde. Het gaf mij dan ook een satanisch genoegens als ik weer hoorde dat ze het licht of het gas aan had laten staan. Dat vergat ze nogal eens uit te doen.

'Mag ik mijn zakgeld opoe?' vroeg ik toen ze maar in de soep bleef roeren.

Ze liep naar de glazenkast en pakte er een potje met centen uit. Ze telde er vijftien centen vanaf en gaf die aan mij.

Een gevoel van wrevel kon ik niet onderdrukken. Mijn opa moest een van de rijkste mannen van de Jordaan zijn, maar hij was te gierig om mij een kwartje te geven. Mijn opoe moest dan van haar karige huishoudgeld ook nog eens mijn zondagscenten betalen.

Ik bedankte haar en stopte de centen in mijn zak. Door de vierkante hal en de lange smalle gang liep ik naar de buitendeur. De deur naar de huiskamer was stijf gesloten, want anders ging de warmte de kamer uit. Dat mijn opoe in een koude keuken moest staan vergat hij uit gierigheid. Toen ik naar buiten ging, liet ik de deur moedwillig op een kier staan.

Sonja en Beppie stonden op de hoek van de Tuinstraat en de Madelievenstraat al op me te wachten. We staken onze armen in elkaar en liepen vrolijk babbelend naar Rutex. Waar we ons tegoed deden aan patat, kroketten en ijs.

3

1956

Wanneer om twaalf uur de school uitging, repte ik me met Johnnie naar huis om te zien wat mijn vader voor vodden mee had genomen. Bij de spoorwegen had hij het voor elkaar gekregen dat hij altijd in de avonddienst kon werken zodat hij er 's morgens met de voddenkar nog wat bij kon verdienen.

Zodra we thuis kwamen, liepen we gelijk naar de veranda waar hij de zakken vodden leeg had gegooid om al het wol er uit te zoeken, want dat was het meeste waard. Maar als het een mooie trui voor één van ons was, dan hielden we die zelf. Het was werkelijk doodzonde wat die rijke mensen allemaal weggooiden.

In het begin vond ik het helemaal niet fijn dat ik kleren uit de voddenzak aan moest. Was ik eindelijk van die steunkleren af kon ik vodden gaan dragen. Maar mijn moeder had me verzekerd dat ik alleen maar kleding hoefde te dragen die ik graag wilde hebben en sinds ik er twee hele mooie truitjes uit had gehaald zocht ik elke dag enthousiast of er nog meer mooie dingen voor me bij waren.

Doordat mijn vader een vaste baan had en mijn moeder inmiddels een ochtend en een avondkantoortje had, konden we ons wat meer permitteren. Johnnie en ik hadden een nieuwere fiets gekregen en er werd vaker nieuwe kleren aangeschaft. Alleen waren de fietsen wel tweedehands en de kleren van het goedkoopste merk.

Mijn vader nam elke week de Lach en de Piccolo van zijn werk mee naar huis. Daar stonden foto's van filmsterren in

die ik spaarde. Van Doris Day, Debbie Reynolds en Romy Schneider als Sissi had ik al een paar schriften van vol. Maar ook de Donald Duck en andere stripboekjes bracht hij mee.

Als hij 's nachts van zijn werk thuiskwam, had hij ook vaak gerookte paling bij zich. En als hij dat niet had, kwam hij wel met dikke rookworsten of gerookte makrelen aanzetten. Mijn ouders zaten dan tussen een en twee uur 's nachts te smullen van mijn vaders meegebrachte eetwaren. Omdat ik 's avonds eerst naast mijn moeder in de kamer mocht slapen, werd ik altijd wakker als mijn vader thuiskwam. Voor ik overstapte naar mijn eigen bed ging ik bij hen aan tafel zitten en at een paar palingen met hen mee.

'Mag u dat allemaal wel meenemen?' had ik hem eens gevraagd. Ik kon me niet voorstellen dat je al dat eten zo maar van je baas kreeg. Maar mijn vader vertelde me dat hij dat van zijn werk mee mocht nemen, omdat het niet bezorgd kon worden en dat, als hij het niet meenam, het weggegooid zou worden.

Dat antwoord was voldoende om mij iedere nacht van een heerlijk portie vlees of vis te laten genieten.

Ik was twaalf jaar toen mij nare trekjes bij mijn vader opvielen. Vroeger bemoeide hij zich nooit met Johnnie en mij. Via mijn moeder hoorden we als we iets niet goed deden en dan zorgden we ervoor dat we die fout niet meer maakten, want als we niet luisterden kreeg mijn moeder de schuld en dan kon hij dagenlang zijn mond houden.

Ik vermoedde dat dat kwam omdat hij niet meer zo vaak naar de kroeg ging. Waarschijnlijk was hij bang geworden toen hij tot drie keer toe op straat was gevallen. Zijn armen en gezicht vertoonden nog de schaafwonden van de laatste keer. De eerste keer dat hij gevallen was vond ik dat heel erg en ik was blij dat hij naar de smeebeden van mijn moeder luisterde en beloofde om niet meer te drinken. Mijn medeleven veranderde in onverschilligheid toen hij gewoon